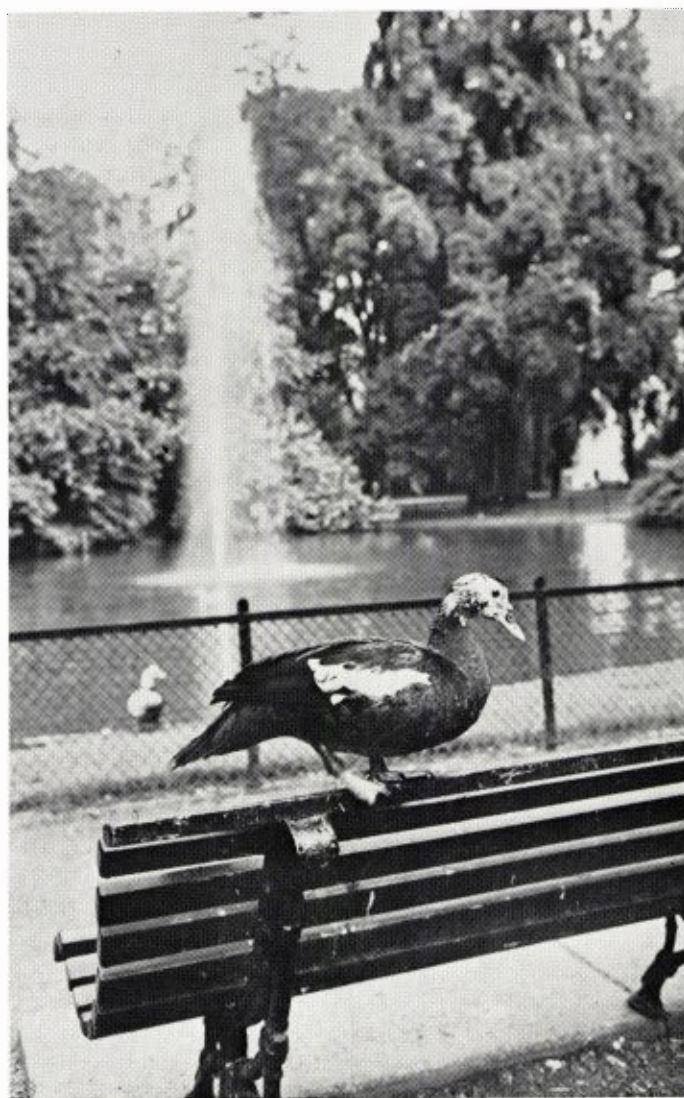

NATUURHISTORISCH MAANDBLAD

57e Jaargang no 12; 30 december 1968

GEMEENTE-SPAARBANK VAN MAASTRICHT

biedt U :

Uitgebreide kosteloze service

**Onbeperkte garantie van de
Gemeente Maastricht**

De hoogst mogelijke rente

Algehele geheimhouding

Hoofdkantoor: Markt 17 te Maastricht.

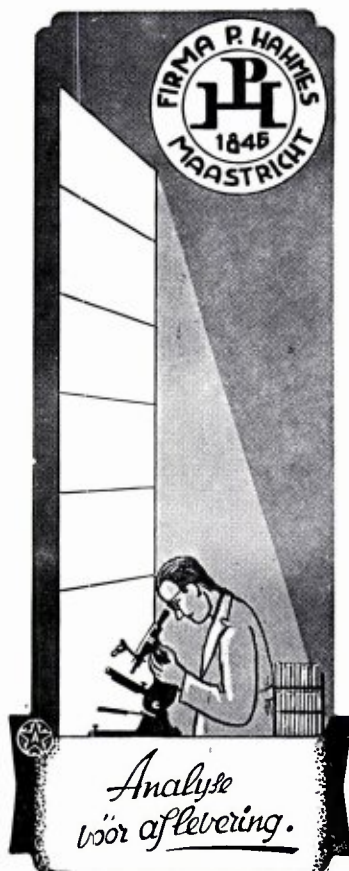
Bijkantoren te:

Maastricht: St. Annalaan 14 en Spoorweglaan 13.

Sittard: Engelenkampstraat 72 en

Valkenburg: L. v. d. Maesenstraat 11.

Rijdende bijkantoren: dienstregelingen gratis op
aanvraag.

„FOTOGROEP MAASTRICHT”

*De amateurfotografen-
vereniging waar men
werkt en snel vooruit
komt.*

*

De fotogroep met een eigen verenigingslokaal (artistieke zolder in de Heilige Geest 2a, zijsteeg van de Markt). Elke maand twee bijeenkomsten met prettige sfeer.

Vraagt inlichtingen over het lidmaatschap bij het secretariaat:

*J. Th. ter HORST, MEERSSENERWEG 259
Telefoon 2 66 06
MAASTRICHT*

NIEUWE

EN

OUDE

Natuurwetenschappelijke BOEKEN

Speciaal :
ENTOMOLOGIE
ZOOLOGIE
BOTANIE

leveren op zeer gemakkelijke voorwaarden

GOECKE & EVERS

Uitgeverij - Boekhandel en Antiquariaat voor
Natuurwetenschappelijke Litteratuur

Neue Anschrift : 415 Krefeld, Deutschland
Dürerstr. 13

CATALOGI WORDEN OP AANVRAAG EN ONDER
OPGAAF VAN STUDIEGEBIED GRATIS TOEGEZONDEN

Natuurhistorisch Maandblad

Orgaan van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg

REDACTIE: R. Geurts; Dr. P. J. van Nieuwenhoven; Dr. E. M. Kruytzer.

Hoofdredactrice: Mevr. Dr. W. Minis - van de Geyn, Bonnefant 5, Maastricht (tel. 04400-12556).

ADMINISTRATIE: Adreswijzigingen, opgave van nieuwe leden, bestellingen van Maandbladen te zenden aan het Natuurhistorisch Museum, Bosquetplein 7, Maastricht. Telefoon 04400 - 14174. Afzonderlijke nummers voor niet-leden f 1,25, voor leden f 1,—; dubbelnummers f 2,50 en f 2,—. Auteursrechten voorbehouden.

NATUURHISTORISCH GENOOTSCHAP:

Voorzitter: Prof. Dr. J. K. A. van Boven, Bosquetplein 7, Maastricht.

Secretaresse: Mevr. Dr. L. Wiertz-Hoessels, Bergerstraat 103, Heer.

Penningmeester: P. Wassenberg, Hertogsingel 87A, giro 1036366 t.n.v. Natuurhistorisch Genootschap Maastricht.

Lidmaatschap f 10,— per jaar (gezinscontributie f 12,50). Het Maandblad wordt aan alle leden gratis toegezonden.

Prijs voor niet-leden f 15,— per jaar.

INHOUD: Aankondiging van de maandvergaderingen, blz. 189. — Nieuwe leden, blz. 189. — Foto op de omslag, blz. 189. — De natuur in, blz. 189. — Verslagen van de maandvergaderingen, blz. 190. — P. Feller: Zo verraadt de natuur zich, blz. 194. — J. H. M. Hilgers: De achteruitgang van de Orchidaceae in Zuid-Limburg II, blz. 195. — J. P. M. Clerx: Malakologische aantekeningen, blz. 198. — A. W. P. Maassen: Een korte notitie over een zeldzaam vlindertje, blz. 199. — Boekbespreking, blz. 200.

AANKONDIGING VAN DE MAANDVERGADERINGEN

te Maastricht, op donderdag 9 jan. 1969, om 20 uur in het Museum.

(dus niet op donderdag 2 jan!).

te Heerlen, op dinsdag 14 jan. 1969, om 19.30 uur in het Grotiuscollege.

Causerie door de heer W. F. Bult.
(vertoning van dia's).

NIEUWE LEDEN

M. J. M. Bless, Belgiëlaan 172, Heerlen.

Dr. J. Scherpbier, Deken van Ormelingenstraat 25, Kerkrade.

P. Nijskens, Roterhof, Margraten (jeugd.).

H. Boon, Marshallsingel 67, Heerlen. (jeugd.).

L. Klerks, Oude Peelstraat 39, Helenaveen.

W. C. de Leeuw, Huskensweg 53, Heerlen. (jeugd.).

DE FOTO OP DE OMSLAG

De muskuseend ziet de toekomst voor het stadspark somber in. foto C. Vollgraff.

DE NATUUR IN

Programma van de excursie-commissie Zuid-Limburg.

Zondag 22 dec.: Winterwandeling over de Brunsummerheide o.l.v. I.V.N.-Brunssum.

Vertrek parkeerplaats Zeekoelen om 14.30 uur.

Zondag 29 dec.: Winterwandeling door de Wylrebossen o.l.v. I.V.N.-Heerlen. Via Beertsenhoven over de Keuteberg naar café de „Ouw Sjuur” voor een kop warme soep of koffie.

Vertrek van kasteel Wylre om 14.30 uur.

Zondag 5 jan.: Schimperbos via Merelbroek en Moorberg o.l.v. I.V.N.-Vijlen-Vaals.

Vertrek school Tentstraat te Vaals om 14.30 uur. L.T.M.-lijn 1, 3A, 14 en 42.

Zondag 19 jan.: Heuvels, dalen en holle wegen tussen Colmond, Elkenrade, en Fromberg o.l.v. I.V.N.-Ubachsberg.

Vertrek Picknickplaats onder Colmonderbos aan de herverkavelingsweg van Ubachsberg-Etenaken om 14.30 uur.

Zondag 2 febr.: Dagwandeling door het Aachener Stadtforst via grenspaal 193, o.l.v. I.V.N.-Vijlen-Vaals.

Vertrek Hotel Bellevue te Vaals om 11 uur. L.T.M.-lijn 1, 3A, 14 en 42. (Pas en lunchpakket meenemen).

**VERSLAGEN
VAN DE MAANDVERGADERINGEN**

te Maastricht op dinsdag 10 december 1968

De voorzitter, prof. van Boven, deelt mede dat blijkens schrijven van 2 dec. de Minister van Justitie besloten heeft: „de na 26 november 1968 verstreken duur van de te Maastricht gevestigde vereniging Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, op welke betrekking had het K.B. van 20 februari 1947, Nr 31, te verlengen met een tijdvak van 29 jaren, zodat de aldus verlengde duur na 26 november 1997 zal zijn verstreken”.

De heer Darnen opent een discussie over de vogelvangst in België, waar volgens de berichten 15 à 20 miljoen vogels in een seizoen gevangen zouden worden. De voorzitter verzekert de vergadering dat ook in België alom tegen deze massale onttrekking van zangvogels aan de natuur geprotesteerd wordt. De heer van Nieuwenhoven constateert vergeleken met 10 jaar geleden toch duidelijke vooruitgang: geleidelijk worden in België maatregelen doorgevoerd ter beperking van de vangst, waarnaast vooral veel aandacht besteed wordt aan de opvoeding van de jeugd via radio, t.v. en school. Deze zal zeker bij een volgende generatie vruchten afwerpen. Wij gaan hier in Nederland ondanks onze wet, die alle in Europa broedende vogelsoorten bescherming geeft, niet vrij uit: door onvoldoende controle wordt de vogelwet niet nageleefd: men kan hier ter plaatse vogels kopen die uit België zijn aangevoerd, of in de stad zelf gevangen worden. Er zijn notenkraaiers verkocht voor f 40,— per stuk.; putters, sijsjes, vinken, enz. zijn onder de toonbank te koop; het is zelfs mogelijk een levende buizerd, valk of uil op bestelling te verkrijgen.

Mej. Chambille hoorde ergens in huis een egel met zijn stekels langs de buitenmuur schuren, zoals bij inspectie bleek. Op de vraag waarom egels zo graag op autowegen verschijnen en daar dan overreden worden zegt de heer van Noorden eens gelezen te hebben dat de lang warm blijvende asfaltwegen kikkers aantrekken waarop de egels zouden afkomen. Het is overigens de vraag of deze dieren zich zoveel meer op autowegen ophouden dan elders. Men ziet ze er eerder. Ze brengen zichzelf niet in veiligheid wanneer er gevaar dreigt!

De heer ter Horst zag enkele weken geleden bij inspectie van vogelnestkastjes in het Savelsbos liefst drie eikelmuizen tegelijk, in een kastje, in diepe slaap.

De heer Vic. Janssen zag op 3 december j.l. in de natuurwachtershut te Stokhem (Wylre) een hazelmuis in winterslaap.

De heer J. Felder meent dat de hazelmuis in de Vijlenerbossen speciaal in de jonge aanplantingen voorkomt.

Br. Virgilius toont de vijf inheemse *Crabro*-soorten en wijdt even uit over de verschillen tussen deze dieren.

Het is de heer van Noorden opgevallen dat de appels dit jaar alle asymmetrisch zijn: op het niet uitgegroeide deel zit een overlans lopende kurklijst. De heer van Nieuwenhoven verklaart dit verschijnsel als een gevolg van de zware nachtvorsten in april.

De heer ter Horst trof op 14 XI een kerkuil half dood aan in een boerderij aan de Hogeweg te Voerendaal. Gebracht bij bewaker staatsbosbeheer Demollin, daar helaas dood gegaan. Kadaver opgezonden naar het Zoologisch Museum te Amsterdam.

Een minder prettige mededeling, aldus spr. is het constateren van een ernstige natuurvernieling in het prachtige en natuurwetenschappelijk belangrijke bronnetjesbos van de gemeente Geulle. Daar is in een uiterst steile boshelling een ongelooflijk grote hoeveelheid drijfzand gedeponeerd — kennelijk met goedkeuring en medeweten van deze gemeente — die aldaar — een bosperceel ten westen van Moorveld — het gehele hellingbos met houtopstand, bodemvegetatie en bronnetjes in de helling heeft verwoest.

Het lijkt op een complete aardverschuiving en men moet zich dus afvragen hoe de gemeente Geulle heeft kunnen medewerken aan het vernietigen van zo iets moois; en hiermede „de kip met de gouden eieren” aan het slachten is.

Ook vanuit ons Genootschap zou hierover een misnoegen moeten worden uitgesproken met het dringend verzoek dergelijke werken vooral nooit meer in zulke waardevolle natuurgebieden (het is nota bene een z.g. meldingsgebied!) te laten uitvoeren.

Tot slot volgen enige vogelwaarnemingen uit 1968 van de heer Kemp:

Op 21 IX was er in de Ospelse Peel 1 Drie-

teenstrandloper (*Calidris alba*); tegen de avond kwamen er 44 Wulpen (*Numenius arquata*) bijeen om te overnachten.

Twee Ooievaars (*Ciconia ciconia*) waren op 13 X te Valkenburg, alsmede 1 Smelleken (*Falco columbarius*), dat een zwaluw „sloeg”. Een ander Smelleken zag ik op 7 XI bij Itteren.

Bij Stevensweert waren er op 26 X, 2 wijfjes Grote Zeeëend (*Melanitta fusca*), 1 wijfje Zwarte zeeëend (*Melanitta nigra*), alsmede 2 Zwanen, vermoedelijk 2 Kleine zwanen (*Cygnus Bewickii*). Zwanen zwerven vanaf die datum rond langs de Maas van Stevensweert tot ten N. Van Roermond; zo bijv. op 17 XI 14 Kleine Zwanen (*Cygnus Bewickii*) en 3 Wilde zwanen (*Cygnus cygnus*) bij Stevensweert.

Op 7 XI was er 1 Parelduiker (*Gavia arctica*) te Itteren en op 13 XI één, vermoedelijk het zelfde exemplaar, te Eysden. Bij zonlicht was de „blok”-tekening op rug en dichtgeslagen vleugels goed te zien met de 15x60 kijker.

Eén Aalscholver (*Phalacrocorax carbo*) was op 10 XI bij Stevensweert, en op 17 XI 1 exemplaar bij Linne.

Tussen de Kieviten waren op 1 XII 2 Goudplevieren (*Pluvialis apricaria*) bij Stevensweert, verder 2 Wulpen (*Numenius arquata*) (december-waarneming in het binnenland), alsmede 1 Dodaars (*Podiceps ruficollis*), die tegen het vallen van de avond nog zijn volledige „zang”-strofe liet horen.

Diezelfde dag was er bij Linne 1 wijfje Brilduiker (*Bucephala clangula*).

Op 10 XI waren 32 Futen (*Podiceps cristatus*) bij Stevensweert en 8 exx. bij Linne en op 30 XI 1 ex. op de plas bij de Kluis te Geleen.

Op diezelfde dag waren er 36 Blauwe reigers (*Ardea cinerea*) bij Stevensweert en op 23 XI waren er 22 exx. bij Borgharen.

De eerste Stormmeeuw (*Larus canus*) van het najaar zag ik op 7 XI bij Eysden, 1 imm. ex., en later o.a. 3 ad. en ca 6 imm. ex. bij Linne op 1 XII.

Van de Zilvermeeuw (*Larus argentatus*) nam ik slechts 1 ad. ex. waar en wel op 17 XI bij Linne, maar meerdere exx. in onvolwassen kleeed o.a. 3 overvliegend bij Stevensweert op 1 XII.

Van de Kokmeeuwen (*Larus ridibundus*) kwamen ca 1000 exx. „roesten” bij Itteren op 20 XI en ca 700 exx. bij Stevensweert op 1 XII.

Verder nam ik bij Itteren waar:

1 ♂ Krooneend (*Netta rufina*) in overgangskleeed o.a. met het zwart oplopend in de nek naar de achter-kop, op 20 XI, overigens opmerkelijk tam;

1 Middelste zaagbek (*Mergus serrator*) op 28 XI, en voorts verbleven aldaar sedert 13 XI steeds Tafeleenden (*Aythya ferina*), tot 36 exx. toe, en Kuifeenden (*Aythya fuligula*) tot 10 exx. toe.

Naar aanleiding van de vele ornithologische bijzonderheden die op de vergaderingen van het genootschap ter sprake komen, en die o.m. in de dagboeken van de bewakers van natuurreservaten van het Staatsbosbeheer in Limburg staan vermeld, drong zich de gedachte op of al die op zich zelf staande gegevens her en der in Limburg verzameld door voortgezet teamwork niet veel aan inhoud zouden winnen. Zou er op dit gebied door coördinatie niet meer te bereiken zijn? De voorzitter wil hierover gaarne contact opnemen met de nestor der Limburgse ornithologen, de heer Hens. De redactie verwacht in dit opzicht veel van de samenbundeling van alle notenkrakersgegevens uit ons gewest tot één overzichtelijke verhandeling, die binnenkort in het maandblad zal verschijnen van de hand van de heren ter Horst en van Nieuwenhoven. Tegen 10 uur wordt de vergadering gesloten.

te Heerlen op 10 december 1968

De heer Sterken vertoonde *Mirabilis Jalapa*, Nachtschone, opgekweekt uit zaad afkomstig uit Israël. Deze soort zelf stamt uit Peru. Het „wonderlijke” van deze is dat hij tegen de avond zijn bloemen opent, deze bloeien dan tot dat ze de volgende morgen door de zon beschenen worden, daarna openen ze zich niet meer. Kiest men de standplaats zodanig dat hij niet in de vroege morgen beschenen wordt, dan blijven de bloemen langer open. In ons land gedraagt hij zich als een éénjarige plant die ieder jaar opnieuw gezaaid moet worden, daar hij buiten bevriest. Hij bezit echter zwarte, vlezige knolvormige wortels, welke als Dahliaknollen kunnen overwinteren. Planten uit dergelijke knollen gekweekt bloeien niet alleen eerder, maar ook rijker dan zaailingen. Ook laat

hij zich heel gemakkelijk stekken. Eén plant kan zowel rode, gele als witte bloemen dragen. Er zijn ook variëteiten bekend met uitsluitend rode of witte bloemen. Deze zijn beroemd geworden in de erfelijkheidsleer en afbeeldingen ervan zijn in ieder leerboek te vinden. Omstreeks 1900 kruiste *Correns* een roodbloemige variëteit met een witbloemige. Uit het zaad ontstonden uitsluitend planten met rose bloemen. Van deze werd weer zaad gewonnen en het jaar daarop bestond het mengsel uit 25% planten met rode bloemen, 50% met rose bloemen en 25% witte bloemen. *Correns* herontdekte gelijktijdig met de *Vries* en *Tchermak* (ieder met andere plantensoorten) de wetten van *Mendel*. Laatstgenoemde had reeds dergelijke proeven gedaan met erwten in 1865, maar zijn werk werd vergeten, omdat men toen meer belangstelling had voor de theorie van *Darwin*.

Br. Arnoud deelde het volgende mee: In *Vannellus*, No. 9, sept. 1968, schrijft *G. Bosch* over het zich verzamelen van kwikstaartjes en zegt: „In de literatuur is van dit zich verzamelen voor de trek weinig te vinden”. Het lijkt mij daarom nuttig, alsnog mee te delen, dat ik dit zich verzamelen enkele jaren achtereenvolgend in Heerlen (Molenberg) heb waargenomen. In de zomer is deze vogel hier langs de Caumerbeek te zien, onder langs het Aambos, maar niet in hogerop gelegen tuinen. Ik was dus verrast hier tegen de avond van een mooie dag, eind augustus of begin september een nog al druk tsujik, de roep van de kwikstaart te horen. Meteen zag ik een groepje van ca. 10, witte kwikstaarten, die bij de nok van het dak druk doende waren. Hun verblijf daar was maar kort en ze verdwenen in de richting van de Schaesbergerbosjes.

In aansluiting hierop deel ik nog graag mee, dat vroeger, toen onze tuin en de onmiddellijke omgeving meer „bebost” waren ook goudhaantjes en staartmezen deze uitloper van het Aambos als trekweg naar de verderop liggende helingbossen benut hebben.

Tenslotte werd op vrijdag 22 oktober door mij te Koningsbos een bonte kraai waargenomen.

De heer *de Geus* deelde mee, dat onlangs iemand gepromoveerd is die als een van zijn stellingen huldigde: de beste ontwikkelings-

hulp van W. Europa aan Afrika bestaat uit zijn trekvogels!

De heer *Bult* vertelde onderstaand voorval:

Op maandag 25 XI 1968 kwam de heer *J. Coonen* met een Klapekster bij me, die de dag tevoren in Schinnen gevangen werd. Op die zondag had deze vogel geprobeerd prooi te bemachtigen uit een voliere gelegen in de bebouwde kom van Schinnen.

Hij werd gesignaleerd en wekte de bezitsdrijf van de volierehouder op. Er werden twee mussen geschoten en een vangnet deed de rest. De eigenaar verkeerde in de veronderstelling een bijzonder chique „Valkje” gevangen te hebben. Het was hem achteraf opgevallen dat eerder geschoten en achteloos op een plat dak geworpen mussen, sinds enige tijd spoorloos verdwenen.

De vogel die nogal geleden had door 't verblijf in een kooi, werd afgestaan aan de heer *J. Coonen*, die hem de vrijheid teruggaf.

Tijdens de korte gevangenschap werden meerdere mussen als voedsel geaccepteerd. Tijdens het vervoer in een doos werd een braakbal geproduceerd, waarin 'n mussepootje duidelijk te zien was.

J. E. Sluiters geeft in 't *Prisma Vogelboek* als voedsel op: „Kleine vogels, kleine zoogdieren, kikkers, hagedissen. De buit wordt vastgeklemd tussen takken, soms opgeprikt. In de winter houdt hij er 'n voedselterritorium op na en is dan agressief.”

Deze laatste eigenschap wordt door 't gebeure te Schinnen bevestigd.

Ook de heer *W. de Veen* zag op 18 XII '50 een klapekster te Schinnen, welke herhaalde malen trachtte een merel uit een kooi te halen.

In 1963/64 overwinterde er een ex. te Ubachsberg. Deze vogel was steeds te vinden in 't zelfde, beperkte voedselterritorium. Vaak hebben we hem daar muizen zien vangen. Vooral in de namiddag werd hij actief, veel gevangen prooidieren werden dan opgeprikt.

Als broedvogel is de soort in Limburg wel verdwenen. Op doortrek wordt hij in voor- en najaar nog waargenomen.

De heer *Schaakxs* zag op 16 XI '68 nog een exemplaar in het Ransdalerveld.

Als slot van deze bijeenkomst werden talrijke kleurendia's vertoond, welke betrekking hadden op de natuur.

Volgen nog enkele vogelwaarnemingen uit 1968:

Waarnemingen van de heer Bult c.s.:

3 en 15 VI	Witgatje		Posterholt
6 VIII	Dwergmeeuw	1 ex.	Stevensweert
9 XI	"	2 ad.	Roermond
22 VIII	Midd. bonte specht	1 ex.	Posterholt
24 X	Kleine zwaan	2 ex.	Stevensweert
23 XI	"	15 ex.	Roermond
9 XI	Wilde zwaan	3 ex.	"
16 XI	Grauwe gans	2 ex.	Roermond

Waarnemingen van de heer de Veen:

27 VIII	Boomvalk	2 ad.	Schinnen
5 XI	Boerenzwaluw	1 ex.	"
5 X	Grasmus	1 ex.	"

De heer W. de Veen noteerde de volgende trekgegevens van de Wespindief te Schinnen.

Op 9 IX: 1 + 25 ex; op 10 IX: 10 ex; op 12 IX: 1 ex; op 15 X: 23 + 5 + 2 ex; op 20 X: 26 ex. waarbij 'n groep van 16 ex.

Wat de buizerdtrek betreft werden aanvankelijk op 20, 24 en 25 oct. slechts 'n enkele ex. gezien, doch op 4 en 5 nov. resp. 1 + 3 + 1 + 3 ex. en 13 keer 1 ex.

Van de heer Erkens te Beek kwamen onderstaande gegevens binnen:

Najaarstrek Grauwe gors te Neerbeek:

13 X	1 ex.	vroegste waarneming 7.30 a.m.
16 en 27 X	1 ex.	
22 en 27 X	2 ex.	
30 X	2x2 ex.	
31 X	2x1 ex.	
1 en 11 XI	1 ex.	4.45 p.m.

en verder:

12 V	Sperwer		Spaubeek
13 V	"		"
13 V	Ransuil	broedgeval	Brunssum
		3 ex.	
22 V	Steenuil	broedgeval	Beek
		5 ex.	
9 VI	Sperwer		St. Odilienberg
3 VII	Wespindief		De Hamert
3 VII	Buizerd	2 ex.	"
3 VII	Br. Kiekendief	2 ♀♀	"
		samen jagend	"
3 VII	"	1 ♂	"
3 VII	Gr. Klauwier	♀ en ♂	"
3 VII	Sprinkhaanrietzanger		"
3 VII	Waterral		"
5 VII	Putter		Neerbeek
6 VII	Kerkuil	broedgeval	Valkenburg
		3 ex.	

31 VII	Fluiter		Graetheide
1 VIII	Oeverloper		"
1 VIII	Ijsvogel		"
1 VIII	Appelvink		"
6 VIII	Kerkuil	broedgeval:	Beek
		6 eieren, 2 zeer kleine ex.,	
		5 ex. hebben nest verlaten	
11 VIII	Appelvink	♀	Spaubeek
8 IX	"	♂ en ♀	Graetheide
16 X	Visarend		Neerbeek
21 X	Merel	broedt op	"
		2 eieren. Nest na 3 dagen	
		verlaten	
4 XI	Sperwer		Neerbeek
27 XI	Sneeuwgors	overjarig ♂	Beek
28 XI	Smient	30 ♂♂	Geleen
			(ten Eysden)
zomer-	Tapuit	broedgeval	Neerbeek
maand.	Roodborsttapuit	2 x broed-	"
		geval	

Mededeling uit Echt:

Op 10 X zag G. Daelmans 3 exx. Visarenden, zwevend boven het Julianakanaal te Echt.

Tot slot nog enkele vlinderwaarnemingen van de heer Wiel Vranken over 1968:

<i>Vanessa atalanta L.</i>		<i>Vanessa cardui L.</i> (Distelvlinder)	
21-VII	1 exemplaar	5-VIII	4 afgevlogen
28-VII	4 afgevlogen	15-VIII	6 exemplaren
15-VIII	15 exemplaren	24-VIII	18 "
24-VIII	2 "	26-VIII	30 "
30-VIII	40 "	30-VIII	14 "
4-IX	35 "	4-IX	16 "
27-IX	4 "	9-IX	2 afgevlogen
1-X	1 afgevlogen	27-IX	3 exemplaren
4-X	15 exemplaren	1-X	2 "
13-X	2 "	13-X	1 exemplaar
20-X	3 "		

<i>Colias hyale L.</i> (Gele Lucernevlinder)		<i>Colias crocea Fourcr</i> Oranje Lucernevlinder	
26-VIII	1 exemplaar	15-IX	4 exemplaren
30-VIII	2 exemplaren	4-X	1 "
11-IX	1 afgevlogen	15-X	4 "
15-IX	4 exemplaren	19-X	6 "
18-X	1 exemplaar	18-X	1 "

<i>Autographa gamma L.</i>			
7-VII	6 exemplaren	4-IX	300 exemplaren
13-VII	40 "	9-IX	150 "
14-VII	80 "	27-IX	45 "
28-VII	160 "	1-X	10 "
5-VIII	10 afgevlogen	13-X	4 "
15-VIII	3 "	20-X	1 "
24-VIII	60 exemplaren		

ZO VERRAADT DE NATUUR ZICH

door P. FELLER (Natuurhistorische Werkgroep Pepijnsland)

Natuurkenners beweren dat zij aan de hand van gedragingen van dieren en planten of aan andere verschijnselen die zich in de natuur voordoen kunnen bepalen hoe 't weer de komende dag of dagen zal zijn. Of al die voorspellingen van natuurvrienden eventuele kritiek kunnen

doorstaan weet ik niet. In ieder geval is het zo, dat ook veel oudere mensen nog vóór radio of tv het weerbericht bekend maakt beweren, we krijgen regen of bv. morgen gaat het vriezen.

We zullen ons nu eens gaan verdiepen in de natuurverschijnselen, waaraan hele generatie's boeren, lang voor de nieuws- en weerberichten werden bekend gemaakt, de veranderingen konden zien.

ZIET U b.v.

Bijen in zwermen
 Dode takken die afvallen
 Donderslagen in de middag
 Groene specht die zeer actief is
 Haan die tijdens regen kraait
 Horizon met lila gloed
 Klaver met gesloten blaadjes
 Leeuwerik die hoog vliegt
 Lindeblaadjes die omgekruld zijn
 Spinneweb met zeer lange draden
 Vogels die te stil zijn
 Wazige maan
 Meeuwen die zich op de oevers terugtrekken
 Grote vluchten kraaien in de winter
 Mollen, gravend als het vriest
 Mollen, die 's zomers druk graven
 Paarden die achteruit slaan
 Padden in groten getale
 Regenboog, die zeer bleek is
 Regenboog bij avond
 Regenboog in de morgen
 Roodborstje dat op hoge takken zingt
 Roodborstje dat op lage takken zingt
 Stro, dat bij windstilte door de lucht dwarrelt
 Zwaluwen die hoog vliegen
 Zwaluwen die laag vliegen
 Zon die gesluierd en rood is
 Zon die in de winter gesluierd is
 Vee, dat zich in de wei verspreidt
 Een kat, die opgewonden aan de meubels krabt
 Oostenwind
 Oostenwind
 Ring om zon of maan
 Zon die ondergaat met rode wolken aan de horizon

VOORSPEL DAN

Mooi en warm weer.
 Regen.
 Stortbuien, kans op zware regen.
 Regen.
 Beter weer.
 Mooi en warm weer.
 Regen of stortbuien.
 Mooi weer.
 Onweer.
 Warm weer met een beetje wind.
 's Zomers onweer, 's winters vorst.
 Regen en wind.
 Winderig en erg koud.
 Sneeuw op komst.
 Dooi en regen.
 Zacht en regenachtig weer.
 Vochtige kou.
 Regen.
 Mooier weer.
 Flinke opklaringen de volgende dag.
 Zeer vochtig weer.
 Mooi weer.
 Stortbuien en plotselinge afkoeling.
 Regen.
 Mooi weer.
 Regen en wind.
 Droog weer.
 Betrokken koud weer.
 Mooi, waarschijnlijk warm weer.
 Regen en wind.
 's Zomers zeer warm en droog.
 's Winters zeer koud, bij lage barometerstand sneeuw.
 Regen en wind.
 Voortdurend mooi weer.

P.S. Leden van Pepijnsland, (en van het Natuurhistorisch Genootschap), ga bovengenoemde verschijnselen na en controleer of de voor-

spellingen uitkomen, of zo mogelijk met nieuwe kunnen worden uitgebreid.

R. Geurts.

DE ACHTERUITGANG VAN DE ORCHIDACEAE IN ZUID-LIMBURG II

door
J. H. M. HILGERS

Orchis morio L., Harlekijn.

De Harlekijn is een orchidee die in Nederland voorkomt van Ameland tot Zuid-Limburg. Deze soort is niet typisch voor het Krijtdistrict zoals vele andere orchideeën. Ze komt, of liever kwam voor, in alle vier de Zuid-Limburgse districten, dus in het Fluviaatiele, het Löss-, het Krijt- en ook in het Subcentreuroop district. Het verhaal van de achteruitgang in dit gewest is een der droevigste. Nu, in 1966 is mij nog één vindplaats in Zuid-Limburg bekend en wel de Berghofweide te Wylre, waar meer dan 2000

Orchis morio L.
Harlekijn op krijthelling te Wylre (Berghoven).

exemplaren geteld werden in 1965. In de literatuur worden tussen de 30 en 40 vindplaatsen opgegeven, maar ondanks ijverig speurwerk kon ze nergens anders meer teruggevonden worden dan op de Berghofweide. Toch moeten er volgens mij nog enkele vindplaatsen zijn en ik doe een beroep op alle botanici in deze streek intensief te zoeken naar deze soort, die nauwelijks te verwarren is met andere soorten van het geslacht *Orchis* en *Dactylorhiza*, al is het alleen maar om zijn vroege bloeiperiode.

De Wever schrijft omstreeks 1920 dat ze in het Krijtdistrict op veel plaatsen in vochtige weiden met korte grassen voorkomt; niet zozeer op de kalk zelf maar meer op de diluviale gronden in dit district. Ze kan echter veel kalk verdragen, maar ze blijft dan kleiner, hetgeen volgens hem goed te zien zou zijn op de Berghofweide. Door een nauwkeurige telling en kartering van de populatie op deze weide konden Hilgers, Colaris en van Driel in 1966 concluderen dat ze vooral voorkomt op de grens tussen de basische rendzina enerzijds en de zure gronden, als kleefarde en terrasgronden anderzijds. Het is jammer dat er nauwelijks beschermde beemden en beekdalen zijn in Zuid-Limburg waar *Orchis morio* voorkomt. Soorten die in het Lössdistrict samen aangetroffen werden met *Orchis morio* zijn bv. *Polygala vulgaris*, *Pedicularis sylvatica*, *Carex caryophylla* en *Cardamine pratensis*. In de beemden en rivierdalen vinden we *Orchis morio* bv. met *Parnassia palustris*, *Colchicum autumnale*, *Primula elatior* en *Ranunculus auricomus*. Op de krijtheuvels komt ze voor met *Primula veris*, *Viola canina*, *Euphrasia Rostkoviana*, *Gymnadenia conopsea* en *Plantago media*.

De belangrijkste oorzaken van de verdwijning zijn o.a. de verbetering van beemden en weiden door ophoging en de bemesting met kunstmest. Beide oorzaken kunnen binnen een jaar funest zijn voor een hele populatie.

De Wever vermeldt in 1913 nog 25 vindplaatsen. Over het merendeel der vindplaatsen heeft zelfs Gregoire nauwelijks meer gegevens of slechts een enkel exemplaar in zijn herbarium. Grote achteruitgang vond plaats tussen 1910 en 1930. Na 1930 worden de gegevens steeds schaarser. Deze soort bleef behouden voor de Zuidlimburgse flora door de aankoop van het natuurreservaat de Berghofweide

in 1958 door Staatsbosbeheer. De natuurbescherming was hiermee voor *Orchis morio* en voor *Spiranthes spiralis* juist op tijd en redde hiermee ook de grootste van de vindplaatsen van *Coeloglossum viride* in Zuid-Limburg.

Gemeente	Vindplaats	Laatste opgave
Maastricht	1. Geusselt	De Wever. 1910-1920. Weilanden
Geulle	2. Oost- en Westbroek	De Wever. 1916.
"	3. Doodlager	De Wever. Sinds 1913 sterk verminderd.
Bunde	4. In de Pas	De Wever. 1912.
Elsloo	5. ?	De Wever. 1930.
Sint Geertruid	6. Moerslag, Kaleberg	De Wever. 1910-1920.
Kadier en Keer	7. Wolfskop	Gregoire. Al-lang verdwenen.
"	8. Rozenkoelen	Gregoire. 1952. Langzaam achteruitgaand.
Mesch	9. Meschermolen	De Wever. 1910-1920.
Gronsveld	10. Ryckholterbos	De Wever. 1910-1920. Weiden bij dit bos.
Klimmen	11. Retersbeek	De Wever. 1910-1920. Beemden langs een beek
"	12. Croubeek	De Wever. 1910-1920. Beemden
"	13. Kaardenbeek	De Wever. 1910-1920.
Valkenburg	14. Strucht	De Wever. 1910-1920.
Wylre	15. Berghoven	Vochtige helling. Hilgers, Colaris, van Driel. 1965. Ca. 2100 ex. Wordt reeds door de Wever genoemd.
"	16. Gronzeleput, Geulbeemden	Gregoire. 1936. Rijke vindplaats.
Eys-Wittem	17. Cartils	De Wever. 1907. Weilanden langs spoor.
"	18. Mechelen, Partij	De Wever. 1928. Beemden.
Vaals	19. Lemiers	De Wever. 1910-1920. Beemden langs de Selzerbeek.
Eygelshoven	20. Nieuw Ehrenstein	De Wever. Sinds 1924 bijna verdwenen.

Heerlen	21. Ten Esschen	De Wever. 1910-1920.
Hoensbroek	22. Overbroek, Metten	De Wever. 1930. In moerasveen.
"	23. Terschuren	De Wever. 1924.
Nuth	24. Grijze-grubben	De Wever. 1928. Hoge vochtige weiden.
"	25. Terstraten	De Wever. 1910-1920. In weide.
Wijnandsrade	26. Swier	De Wever. 1924. Beemden.
Hulsberg	27. Heckerberg	De Wever. 1910-1920. Weiden.
"	28. Lommelerberg	De Wever. 1910-1920.
"	29. Wissegracht	De Wever. 1910-1920.
"	30. Stoepert	De Wever. 1910-1920.
Sittard	31. Limbricht	De Wever. 1914. Beemden.
"	32. Broeksittard	De Wever. 1910-1920. Beemden.

Van de 30 à 40 vindplaatsen die vermeld zijn voor *Orchis morio* in Zuid-Limburg was er in 1966 nog 1 bekend.

Orchis ustulata L., Aangebrande Orchis.

De Aangebrande Orchis is in Zuid-Limburg verdwenen tussen 1910 en 1920. Ze kwam voor in het fluviaatiele district van Zuid-Limburg en wel langs de Maas, langs de Geul en langs de Selzerbeek.

Er zijn uit de literatuur zes vindplaatsen bekend. De laatst bekende vindplaats was het Heugemberbroek in de gemeente Gronsveld. De stombe vond hier in 1910 nog enkele exemplaren.

De soort is evenals *Orchis coriophora* verdwenen door ontginning van de voedselrijke fluviaatiele gronden en door het droogleggen van de beemden. Van deze soort is althans in Nederland niet bekend dat ze op de krijthellingen is voorgekomen. Dat ze in dit milieu toch, althans enige tijd, kan standhouden bewijst de jaarlijkse terugkeer van deze aangepante soort in de orchideeëntuin in het Gerendal.

Van de bekende vindplaatsen worden nooit grote aantallen opgegeven. Volgens Höfner was ze in 1926 in aangrenzend Duits ge-

bied reeds zeldzaam. Op het Belgisch gedeelte van de Sint Pietersberg hield ze stand tot 1928. In 1900 waren nog twee vindplaatsen bekend, in 1910 nog een. Het Heugemberbroek in Gronsveld en de Lichtenberg in Maastricht waren de twee enige vindplaatsen waar zowel *Orchis ustulata* als *Orchis coriophora* voorkwamen.

Valkenburg	5. Loesbek langs Geul.	Di Hallegraaf. 1882. Weide.
Vaals	6. Selzerbeek bij Lemiers.	Poirter. 1878. Weide.

Orchis Ustulata is in Zuid-Limburg verdwenen.

Orchis Coriophora, **Wantsenorchis**.

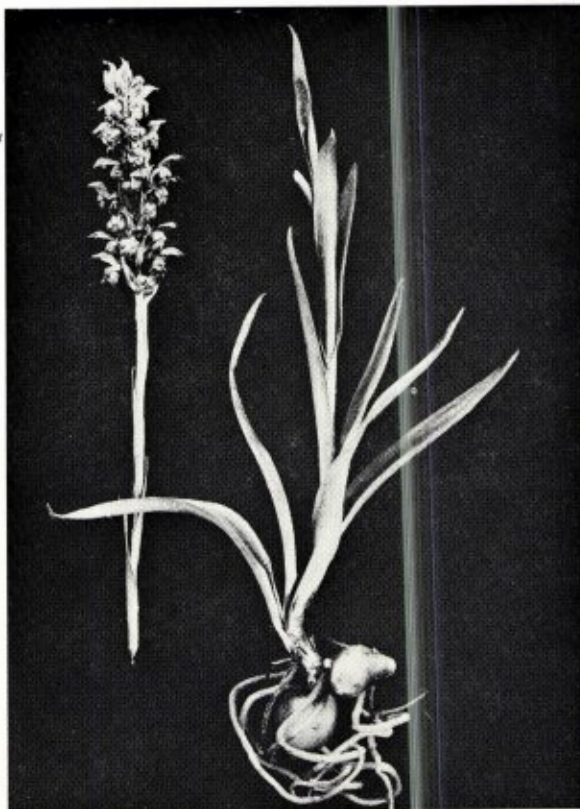
De Wantsenorchis is in Zuid-Limburg verdwenen tussen 1920 en 1930. Ze is in 1920 voor het laatst waargenomen op de Sint Pietersberg in een weide bij de Lichtenberg. Aan Belgische zijde waren toen nog enige exemplaren aanwezig. Wanneer ze precies verdwenen is in de beemden bij Geulle is moeilijk na te gaan. Hier kwam ze in 1906 nog voor.

Ze groeide bijna uitsluitend in het fluviaatiele district, dan wel in het Krijtdistrict. Ze kwam

Gemeente	Vindplaats	Laatste opgave
Maastricht	1. Lichtenberg.	De Wever. 1902.
Gronsveld	2. Heugemberbroek bij Hogeweerd.	Delsman. 1906. Enkele ex. Destombe. 1910. Enkele ex.
„	3. Heugemberbos.	De Wever. 1903. Misschien is dit dezelfde vindplaats als 2.
Eysden	4. Maarland.	Dumoulin. 1868. Beemden.

Orchis ustulata L.
Aangebrande Orchis in de Maasbeemden te Heugem.

Orchis coriophora L.
Wantsenorchis te Voerendaal (Gulikerberg)

vooral voor in moerassige beemden en weiden langs de Maas en de Geul. Ze is ook bekend van een kalkhelling.

Op deze kalkhelling bij de Daelhoeve te Voerendaal kwam ze voor met *Koeleria* soorten, *Brachypodium pinnatum*, *Carex flacca*, *Gentiana germanica*, *Cirsium acaule* en *Polygala comosa*, verder met orchideeën als *Orchis militaris*, *Ophrys insectifera* en *Ophrys apifera*.

In de moerassige beemden langs de Maas bij Gronsveld en Amby konden we deze prachtige soort aantreffen met *Thalictrum flavum*, *Primula elatior* en *Primula veris* en met *Gymnadenia conopsea* en *Coeloglossum viride*. Daar ze zowel op de kalkhellingen als in de rivierweiden voorkwam stelde ze wellicht ongeveer dezelfde eisen aan het milieu als *Gymnadenia conopsea* en *Coeloglossum viride* die hier ook in beide biotopen aangetroffen kunnen worden.

Met het in cultuur brengen van de beemden en rivierweiden langs Maas en Geul in het fluviatiele district van Zuid-Limburg verdwenen de meeste vindplaatsen van vele *Orchis*- en *Dactylorhiza*-soorten.

In nabij gelegen Belgisch en aangrenzend Westfalen is ze ook sterk achteruit gegaan, zodat u ze alleen nog maar in zuidelijker streken kunt aantreffen. In 1900 waren er nog drie vindplaatsen bekend, in 1920 nog een.

Gemeente	Vindplaats	Laatste opgave
Maastricht	1. Amby	Dumoulin. 1868. Niet meer teruggevonden na 1900.
"	2. Lichtenberg	De Wever. 1910-1920. Enkele ex.
Gronsveld	3. Hogeweerd	Dumoulin. 1868. Beemden. Daarna verdwenen.
Wylre	4. Keutenberg, Ingewegen	? 1887. Weiland aan de Geul.
Geulle	5. Oost- en Westbroek	De Wever. 1906. Beemden. Door ontginning verdwenen.
Voerendaal	6. Benzenrade, Daelhoeve	De Wever. 1900. 1 ex.

Orchis coriophora is in Zuid-Limburg verdwenen. (wordt vervolgd).

De foto's bij dit artikel zijn afkomstig uit het fotoarchief van dr. de Wever.

MALAKOLOGISCHE KANTTEKENINGEN

door
J. P. M. CLERX

1. Nieuwe vondsten van *Helicodiscus (Hebetodiscus) singleyanus inermis* H. B. Baker, 1929 (Endodontidae, Punctinae).

Op 1 september 1966 vond ik in Schinnen, op de enige nog enigszins intacte vindplaats van *Vertigo moulinsiana* (Dupuy) bij de Heisterbrug, een slakje dat ik aanvankelijk voor *Vitrea contracta* (Wstl.) hield. Door vergelijking met exemplaren uit het Rijks Museum van Natuurlijke Historie in Leiden bleek dat het hier *Helicodiscus* betrof. Het exemplaar ziet er vers uit. De kleur van het schelpje is geel-groen.

Daar het mij bekend was dat de heer J. G. J. Kuiper in het aanspoelsel van de Geul bij Geulem ook twee exemplaren had gevonden, zag ik uit naar een kans om aanspoelsel van de Geul te krijgen. Die kans deed zich voor toen de heer P. J. Brakman aanspoelsel verzamelde om er kevertjes uit te halen. Het residu kreeg ik in handen. Het is op 25 januari van het vorige jaar bij Wylre verzameld. Tussen de enorme aantallen land- en zoetwaterslakjes *) bevond zich ook één exemplaar van *Helicodiscus!*

Van dit slakje zijn nu 6 vindplaatsen in Nederland bekend, en in de rest van Europa nog 7. In het oostelijk deel van de Verenigde Staten komt de soort algemeen verspreid voor, en daarom dacht men in Europa aanvankelijk dat het geïmporteerde exemplaren betrof. Maar door vondsten op geïsoleerde vindplaatsen wint de gedachte dat de soort ook in Europa autochtoon is, steeds meer terrein. V. L o z e k beschrijft in zijn boek „Quartärmollusken der Tschechoslowakei” fossielen die waarschijnlijk tot deze soort moeten worden gerekend.

2. *Aegopinella nitens* (Michaud, 1831) in Nederland.

Begin augustus van het vorige jaar verzamelde mijn jongste broertje in de tuin van het Geologisch Bureau te Heerlen wat lege huisjes van deze soort. Daar determinatie eerst zeker is na anatomisch onderzoek, ben ik nog eens teruggeweest om levende dieren te verzamelen.

De dieren leven er samen met *Oxychilus draparnaudi* (Beck) tussen afgevallen blad. De heer E. G i t t e n b e r g e r maakte een genitaalpreparaat dat is opgenomen in de kollektie van het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie. Dit is de eerste anatomisch gecontroleerde vondst van de soort in Nederland. Voor de fauna van weinig waarde, daar de soort zo goed als zeker met planten uit het buitenland is aangevoerd. De dieren kunnen zich in Heerlen goed handhaven, want het ziet er niet naar uit dat hier van recente aanvoer sprake is.

Soortenlijst van de in het aanspoelsel van de Geul aangetroffen soorten.

Valvata (Cincinna) piscinalis piscinalis (O. F. Müller, 1774),
Carychium minimum O. F. Müller, 1774,
Carychium tridentatum (Risso, 1826),
Physa fontinalis (Linnaeus, 1758),
Galba (Galba) truncatula (O. F. Müller, 1774),
Galba (Stagnicola) palustris (O. F. Müller, 1774),
Radix (Radix) peregra (O. F. Müller, 1774),
Anisus (Anisus) leucostomus (Millet, 1813),
Anisus (Disculifer) vortex (Linnaeus, 1758),
Bathyomphalus contortus (Linnaeus, 1758),
Gyraulus albus (O. F. Müller, 1774),
Cochlicopa lubrica (O. F. Müller, 1774),
Vertigo (Vertigo) antivertigo (Draparnaud, 1801),
Vertigo (Vertigo) pygmaea (Draparnaud, 1801),
Pupilla muscorum (Linnaeus, 1758),
Vallonia pulchella pulchella (O. F. Müller, 1774), met allerlei overgangen tot
Vallonia pulchella excentrica (Sterki, 1892),
Vallonia costata (O. F. Müller, 1774),
Succinea (Succinea) putris (Linnaeus, 1758),
Succinea (Hydrotrapa) spec.,
Succinea (Succinella) oblonga Draparnaud, 1801,
Punctum pygmaeum (Draparnaud, 1801),
Helicodiscus (Hebetodiscus) singleyanus inermis H. B. Baker, 1929,
Discus rotundatus (O. F. Müller, 1774),
Vitrina pellucida (O. F. Müller, 1774),
Vitrea cristallina (O. F. Müller, 1774),
Vitrea contracta (Westerlund, 1871),
Nesovitrea (Perpolita) hammonis (Ström, 1765),

Aegopinella nitidula (Draparnaud, 1805),
Oxychilus (Oxychilus) cellarius (O. F. Müller, 1774),
Zonitoides nitidus (O. F. Müller, 1774),
Euconulus fulvus (O. F. Müller, 1774),
Cecilioides acicula (O. F. Müller, 1774),
Clausilia bidentata (Ström, 1765),
Iphigena lineolata (Held, 1836),
Trichia (Trichia) hispida (Linnaeus, 1758),
Sphaerium (Sphaerium) corneum (Linnaeus, 1758),
 enkele *Pisidium*-soorten.
 *) Zie soortenlijst.

Literatuur

- B a k e r, H. B. (1929): New Southern Appalachaian land snails. *Nautilus*, 42: 86-93.
 — (1929): Pseudohyaline American land snails. *Proc. Acad. Nat. Sci. Philadelphia*, 81: 251-266.
 K a d o l s k y, D i e t r i c h (1967): Ein neuer Fundort von *Helicodiscus (Hebetodiscus) singleyanus inermis*. *Mitt. DMG.*, 9: 163-164.
 K u i p e r, J. G. J. (1949): Note préliminaire sur un Gastéropode terrestre énigmatique. *Basteria*, 13: 40-43, 1 afb.
 — (1956): *Helicodiscus (Hebetodiscus) singleyanus inermis* H. B. Baker, neu für die europäische Fauna. *Archiv für Moll.*, 85: 163-169, 5 afb.
 L o z e k, V. (1964): Quartärmollusken der Tschechoslowakei. *Praag*.
 M e e u s e, A. D. J. & H u b e r t, D. (1949): The mollusc fauna of glasshouses in the Netherlands. *Basteria*, 13: 1-30.
 R e g t e r e n A l t e n a, C. O. v a n (1961): Sur la présence en France de *Hel. singl.* in. H. B. Baker. *Basteria*, 25: 41-43.

EEN KORTE NOTITIE OVER EEN ZELDZAAM VLINDERTJE

door A. W. P. MAASSEN

In mijn artikel over de vlindercollectie van Major Rijk, kon ik slechts twee Nederlandse exemplaren van het zeldzame spannertje *Minoa murinata* Scopoli vermelden: het exemplaar van Bunde in juni 1927 door Rijk gevangen en een exemplaar van Bergeijk in juli 1963 door van Wisselingh bemachtigd. Op 29 juli 1967 trof ik te Montfort in mijn trap een mij aanvankelijk onbekend vlindertje aan, hetgeen een *murinata* bleek te zijn. Op de Wintervergadering van de Nederlandse Ento-

mologische Vereniging te Rotterdam (18-II-1968) werden twee in 1967 gevangen exemplaren van deze soort getoond. Hierbij was ook een *murinata* van Tegelen (Ottenheim). In Geulle ving ik (samen met Cox) op 9 augustus 1968 weer een exemplaar.

In 1927 was Bunde de uiterste voorpost van het Belgisch-Rijnlandse territorium. Uit de vangsten in Montfort, Tegelen en Bergeijk blijkt wel, dat dit vlindertje zijn areaal in noordelijke richting heeft uitgebreid.

South geeft voor Engeland de Amandelwolsmelk (*Euphorbia amygdaloides* L.) als voornaamste voedselplant van de rups op. In ons land is dit een zeldzame plant, die slechts zeer lokaal in Zuid-Limburg voorkomt. Nu deze spanner tot in Brabant toe blijkt voor te komen, is het erg onwaarschijnlijk dat de amandelwolsmelk bij ons de voedselplant zal zijn. Voor Duitsland geeft Koch de Cypreswolsmelk (*Euphorbia Cyparissias* L.) op. Ook Kiria k o f f noemt uitsluitend deze plant.

In mijn woonplaats heb ik deze wolsmelk op diverse plaatsen gevonden. De W e v e r vermeldde haar reeds van Linne, Rijksweg, waar ze nog altijd te vinden is. Langs de Maas (in het algemeen langs de rivieren) is deze plant niet zeldzaam.

Zeer waarschijnlijk zal de Cypreswolsmelk, evenals in Duitsland, bij ons de voedselplant voor de rupsen van *murinata* zijn. In juni-juli en september-oktober moeten ze te vinden zijn.

Summary

Some notes on *Minoa murinata* Scopoli (Lep., Geometridae).

Literatuur

- K i r i a k o f f, S. G., Wetenschappelijke Mededeling no. 58 — mei 1965 (K.N.N.V.).
 K o c h, M., Wir bestimmen Schmetterlinge, 4e deel, pag. 84.
 L e m p k e, B. J., Catalogus der Nederlandse Macrolepidoptera (Negende Deel) — Tijdschr. v. Ent. 90: 128.
 M a a s s e n, A. W. P., De vlindercollectie „Majoor Rijk” — Natuurhist. Maandblad 57: 166-168.
 S o u t h, R., The moths of the British Isles.

BOEKBESPREKING

De menselijke Geest door John Rowan Wilson en de Redactie van LIFE, Het Parool — Amsterdam 1966.

Dit boek, verschenen in de Parool/Life wetenschapserie (Nederl. vertaling door G. B. Vermolen), bevat een groot aantal gegevens omtrent de menselijke geest, in ruime mate geïllustreerd, ten dele in kleuren. Het gaat wel niet zozeer over de menselijke geest zelf, dan wel over zijn uitingen op het gebied van het verstand, van het gemoedsleven en van de wilsuitingen.

Het boek opent met een historisch gedeelte, waarin de sprong gemaakt wordt van de Oudheid tot Descartes, alsof er geen denkers geweest waren als Albertus Magnus en Thomas van Aquino. De auteurs geven veel feiten en verschijnselen, doch het is nog geen wetenschap.

Met dit voorbehoud is dit boek belangrijk te achten. Het gaat niet alleen over de mens, maar ook over dieren (proeven van Pawlov en van W. Köhler). Vooral aan het werk van Freud is veel ruimte toegekend, ook aan zijn persoonlijk leven; wij zien hem aan het vissen en op reis met zijn dochter Anna, want Freud was slecht thuis in het spoorboekje.

Wat de ziekelijke uitingen van de geest betreft, zijn er ook enkele ruim verluchte bladzijden gewijd aan Vincent van Gogh. Het vraagstuk van hersenspoeling of:ewel foltering, om iemand zijn wil op te leggen is niet vergeten (beschaving?).

Tenslotte over de toekomst van de mens, een onzeker gebied. Teilhard de Chardin spreekt er ook over, maar dan als visie, als idee, niet als geheel van feiten en gegevens. Dit boek uit de Anglo-Amerikaanse wereld stelt enige eisen aan de lezer. J. E. Schulte.

Medicijnen en narcotica door Walter Model, Alfred Lansing en de redactie van LIFE, Het Parool Amsterdam 1968.

Gifige stoffen kunnen, in passende hoeveelheid toegediend, een geneeskrachtige, ja, een levensreddende werking hebben, zoals de dood ons over het leven kennis kan verschaffen: „mortui vivos docent”, zo staat er op de morgue te Parijs.

Doch het is een lange geschiedenis geweest alvorens wij tot de hedendaagse kennis der geneesmiddelen zijn geraakt, eerst door ervaring en empirie, later door stelselmatig wetenschappelijk onderzoek. Sommige medicamenten zijn uit de volksgeneeskunde overgenomen, zoals het Vingerhoedskruid.

Een grote plaats nemen de medicamenten voor het hart in alsmede de tegen het gevaar van de microben gerichte middelen. Voor de productie van medicamenten zijn uitgebreide bedrijven in het leven geroepen. Ook op het gebied der narcotica komen er steeds nieuwe middelen op de markt, zodat men zich de vraag kan stellen of er niet van overbesteding gesproken moet worden.

De auteurs hebben onder de nieuwe middelen de „pil” niet vergeten.

Zij geven ten slotte namen en gegevens omtrent de verdienstelijkste onderzoekers, deels met foto. Het hele boek is in ruime mate geïllustreerd, ten dele met beelden uit de geschiedenis der aloude farmacie. Voor belangstellenden een belangwekkend boek. J. E. Schulte.

**Stichting
HET
LIMBURGS
LANDSCHAP**

Natuur en Landschap zijn steeds onafscheidelijk verbonden en beider belangen gaan altijd samen. Door bescherming van het landschap wordt ook de planten- en dierenwereld in bescherming genomen. Steunt daarom de Stichting „Het Limburgs Landschap in haar streven en geeft U op als contribuant aan het secretariaat.

Minimum bijdrage per jaar f. 10.- over te maken op postgiro no. 103.86.04

Secretariaat:

**DEKEN VAN OPPENSINGEL 23 - TELEFOON 04700-17868
VENLO**

Brand

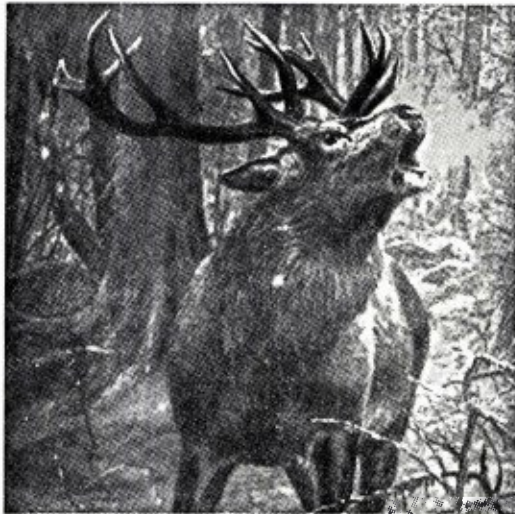

HET BIER WAAR LIMBURG TROTS OP IS

GOFFIN-DRUK
KWALITEITS-WERK

WIJ DRUKKEN OOK DIT BLAD

*C.V. DRUKKERIJ v/h CL. GOFFIN
NIEUWSTRAAT 9 - TEL. 12121 - MAASTRICHT*

In ons zoölogicum bevinden zich circa 600 opgezette dieren o.a. leeuwen, beren, giraffen, ooievaars, kraanvogels etc., welke wij door geheel Europa verhuren, aan exposities, musea, scholen, universiteiten en winkelbedrijven, waar ze respectievelijk gebruikt worden voor onderwijsdoeleinden en als blikvangers.

Verder hebben wij in voorraad: schedels, skeletten, huiden, geprepareerde zoogdieren, vogels en uitheemse gebruiksvoorwerpen, welke wij ter verkoop aan te bieden hebben.

Bezoekt ons Wereld Dieren Panorama
Zoölogisch Museum
Kloosterweg Valkenburg Tel. 04406-3346
UNIEK IN NEDERLAND

Ministerieel erkend zoölogisch preparateursbedrijf en vellenbereiderij
JAC. BOUTEN (v/h Leo Bouten)

Veegtesstraat 13 (Industrieterrein de Veegtes) Venlo Telefoon (04700) - 1 23 03

VOOR MAASTRICHT
UW HOTEL

* BEAUMONT *

*

STATIONSTRAAT
TELEFOON 04400-16285

HET MAANDBLAD

BLIJDORP GELUIDEN

ZAL OOK U
INTERESSEREN

Het brengt U artikelen over het doen en laten van allerlei exotische dieren zoals dat in een diergaarde van nabij kan worden gadegeslagen en over uitheemse gewassen in hun omgeving. De kosten bedragen slechts f 2.50 per jaar. Proefnummer wordt U op aanvraag gaarno toegezonden.

STICHTING KONINKLIJKE ROTTERDAMSE DIERGAARDE

Tel.: 282965 Giro: 384741

Bezoekt de toonkamers der

Alle elektrische toestellen, die de huisvrouw het werk kunnen verlichten, zijn aldaar, zonder verplichting tot kopen, in werking te zien.

Zeer ruime sortering wasmachines, wascentrifuges, fornuizen, komforen, stofzuigers, koelkasten, kachels, strijkijzers, enz. enz.

MAASTRICHT, Wolfstraat 20
ROERMOND, Neerstraat 40
VENRAY, Paterstraat 23

ZEER GUNSTIGE
BETALINGSVOORWAARDEN